

Mensen van vlees en bloed

Roman

door Tryntsje van der Steege

Het is niet mogelijk om Blanco aan *Landgoed Longbourn* van de Britse schrijfster Jo Baker te beginnen. Op de kaft prijkt een sticker met 'Voor de liefhebbers van *Downton Abbey*', en voor wie bij de titel niet meteen aan het huis van de familie Bennet in Jane Austens klassieker *Pride and Prejudice* denkt, wordt dat nog het achterplat nog eens haarfijn uitgelegd. Het is daarom verleidelijk dit boek te zien als een andere versie van *Pride and Prejudice*, een ander perspectief op de gebeurtenissen in het leven van Elizabeth Bennet en haar zusjes en ouders, maar *Landgoed Longbourn* blijkt heel veel meer te zijn dan dat.

De bals, diners en logerende gasten die in *Pride and Prejudice* worden beschreven, vormen slechts de omlijsting van dit verhaal, waarin de bedienden van de familie Bennet, die in Austens boek enkel schimmen aan de zijlijn zijn, centraal staan en een eigen stem en geschiedenis krijgen. Hoofdpersonen zijn Mrs en Mr Hill, de huishoudster en de butler, en de twee dienstmeisjes Sarah en Polly. Haarscherp tekenen zich de verhoudingen af tussen de bedienden en zij die bediend worden, maar ook wordt een levendig beeld geschetst van alle werkzaamheden die verricht moesten worden om zo'n huishouden draaiende te houden, en van de zorgen en verlangens van de dienende klasse. Terecht wordt dus ook de vergelijking gemaakt met de tv-serie *Downton Abbey*, al was het alleen al vanwege het probleem van de ontbrekende

Voor de liefhebbers van *Downton Abbey*.

Foto: Downton Abbey

mannelijke erfgenaam, en de gevolgen die dat ook kan hebben voor het personeel van het landgoed.

Het grootste deel van het verhaal wordt verteld door de ogen van Sarah, de jonge vrouw die als kind door Mrs Hill onder haar hoede werd genomen, en die nu op haar beurt het weeskind Polly in bescherming neemt. Sarah is slim en koppig, leest graag de boeken die Elizabeth Bennet haar leent, en droomt ervan de wijde wereld te zien. Haar grootste wens is om 'opgemerkt te worden', gezien te worden door iemand die haar aandacht geeft en op waarde weet te schatten, en die verder kijkt dan haar dienstmeisjesuniform en beschadigde han-

den van het harde werken, wassen, water pompen, po's legen, haarden aansteken en vloeren vegen. De continue verwijzingen naar pijnlijke handen worden bijna hinderlijk, maar dat zijn zere handen en voeten en spieren natuurlijk ook als je elke dag van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat bezig bent.

Een welkome afleiding van het werk vormt de librebediende Ptolemy van de familie Bingley die het landgoed naast Longbourn betreft, maar meer nog wekt de nieuwe mannelijke bediende van de familie Bennet de interesse. De plotselinge aanstelling van deze James Smith verrast iedereen in het huishouden, en dat hij een geheim met zich

meedraagt is direct duidelijk. Hij werkt hard en is integer, heeft een scherp inzicht in de wereld en de mensen om hem heen, maar lijkt zijn eigen verleden niet te kunnen afschudden. Sarah is door hem

Het is Baker goed gelukt de naamlozen een naam te geven

gefascineerd, maar ook door Ptolemy Bingley, de voormalige slaaf die smoorverliefd op haar wordt en haar de kans biedt een eigen bestaan op te bouwen. De keus die Sarah moet maken wordt knap gecontrasteerd met de zorgen van de gezusters Bennet over hun mogelijke huwelijkspartners.

Bijzonder verhaal

Jo Baker schrijft net zo lichtvoetig en onderkoeld humoristisch als haar inspiratiebron Jane Austen, en het is een genot dit boek te lezen. Vooral als *Landgoed Longbourn* de lezer na de eerste paar hoofdstukken wegvoert van de associaties met *Pride and Prejudice* en *Downton Abbey*, en bewijst dat het prima in staat is op eigen kracht een bijzonder verhaal te vertellen.

Met name het derde deel is indrukwekkend, het verhaal duikt hier nog verder de diepte in en langzamerhand worden de lege plekken in de vertelling ingevuld. Baker maakt

hier de historische setting tastbaar en laat een grotere wereld zien dan het veilige afgeschermd leventje op het landgoed. Ze beschrijft de beprovingen van de Engelse soldaten die ten strijde trokken tegen Napoleon, en het ruwe bestaan aan boord van een vrachtschip.

Toch wordt het verhaal nooit larmoyant. Ja, het leven is zwaar en voldoet niet altijd aan de verwachtingen, maar de beschreven personages zijn doorzetters, en beschikken over gezonde zelfspot. Natuurlijk hebben ze hun zwakke momenten van wanhoop en zelfmedelijden, maar dat maakt hen juist geloofwaardig. Je voelt je als lezer zowaar meer aangetrokken tot de levens van Sarah en Mrs Hill dan tot het keurslijf waar mevrouw Bennet en haar dochters zich letterlijk en figuurlijk in wringen.

Baker vertelt in haar antwoord dat ze de naamlozen een naam wilde geven. Het is haar goed gelukt er ook mensen van vlees en bloed van te maken, en dit boek, dat op geen enkele manier de indruk wekt dat het slecht zou kunnen aflopen, heeft een nog mooier einde dan verwacht.

1 *Landgoed Longbourn*. Jo Baker. Vertaald uit het Engels door Aleid van Eekelen-Benders & Marijke Versluis. Cargo, 19,90 euro (e-boek 14,99 euro)

Landen op een vraag

Filosofie

door Rogier van der Wal

Harm van der Gaag is als filosofisch practicus een volhouder die na tien jaar letterlijk school begint te maken, al is hij fel tegenstander van standaardisering en regulering. Maar steeds meer mensen weten zijn praktijk Denk dieper in de Utrechtse Lange Nieuwstraat te vinden (zie www.denkdieper.nl) en sinds enige tijd is er ook een praktijkopleiding bij de Internationale School voor Wijsbegeerte, waar hij doceert en anderen het vak leert. Wie dat succesvol doet kan toetreden tot een heus gilde en uiteindelijk de meestergraad verwerven.

Het fenomeen van de spreekuurhoudende filosoof heeft al wat oudere papieren. In 1981 is Gerd Achenbach er in Duitsland mee begonnen, en in Nederland was Adriaan

Hoogendijk de pionier die er indertijd ook over geschreven heeft (uit mijn boekenkast viste ik zijn *Spreekuur bij een filosoof* uit 1988). Datzelfde heeft Van der Gaag nu ook gedaan, onder het motto 'met een goede vraag kom je verder dan met een volmaakt antwoord'. Met als inspirator en voorbeeld Socrates verheft hij als filosofisch practicus de kunst van het vragenstellen tot grote hoogten. Daarbij gaat hij er in het spoor van genoemde Socrates van uit dat niet-weten, 'het besef geen kennis te hebben van wat waarlijk mooi en goed is', het begin van wijsheid vertegenwoordigt, al roept het ook weer een verlangen op er meer van te weten. Het gaat hem erom de bezoeker (twee derde van wie op gesprek komt is vrouw) aan het vragen te krijgen, zonder dat zij uit is op pasklare antwoor-

den of oplossingen. Als er tijdens de gesprekken al concrete resultaten geboekt worden zijn dat kleine visjes, bijvangst. Ook de practicus zelf moet iedere neiging om te helpen of gerust te stellen loslaten. Dat alles gebeurt in dia-

In dialoog kom je erachter dat twee minder weten dan een

loogvorm, want al consequent doorvraagd kom je er zo achter dat twee minder weten dan een. Daar hoeft je als bezoeker(st)er ook niet bang voor te zijn, want zoals Van der Gaag ergens zegt: 'Denken is iets anders dan bergbeklim-

men. (...) In het denken is vallen niet gevaarlijk en vaak juist heel vruchtbaar. Meestal land je op een vraag.' Aan het eind van een gesprek van drie kwartier krijgt de bezoeker de vraag waarin de sessie is geëindigd, op een briefje mee naar huis.

Versprekingen

In zijn boekje behandelt Van der Gaag ook thema's als overdracht, tegenoverdracht en weerstand (ruwweg een op de tien bezoeker(st)ers haakt af), en ruimte voor emoties en het niet-talige. De practicus moet goed luisteren naar versprekingen en dubbelzinnigheden, en waar nodig ook vooronderstellingen onderzoeken op juistheid en relevantie. Daarbij kan het gesprek af en toe ongemakkelijk worden; ook dat is functioneel. Daarnaast gebiedt het filosofisch handwerk dat denkfouten

worden benoemd en verbeterd: bezoeker(st)ers stellen hulp bij het op een hoger peil brengen van hun denken over het algemeen op prijs. Het tiende hoofdstuk bevat praktische wenken over bijvoorbeeld de inrichting van de spreekkamer, de tarifiering, het maken van aantekeningen en het waarborgen van de privacy. Op de achterflap wordt het boekje omschreven als 'manifest van een jong ambacht'. Het boekje heeft een passende titel gekregen: een die vragen oproept!

1 *Wie het niet weet, mag het zeggen. In de spreekkamer van de filosofische praktijk.* Harm van der Gaag. ISVV Uitgevers Leusden, 19,95 euro

